

BØRN OG UNGE
Aarhus Kommune

Vejledning til skolens handleplan for sprog og literacy

– Herunder elever i læsevanskeligheder og i ordblindhed

Formålet med handleplanen

Alle skoler i Aarhus kommune skal have en handleplan for sprog og literacy. Hensigten med handleplanen er at understøtte den enkelte skoles kontinuerlige arbejde med at udvikle alle børn og unges sprog, skriftsprogskompetencer og lyst til at læse og lære. Skolen skal være særlig opmærksom på den gruppe af børn og unge, hvis sproglige og skriftsproglige udvikling ikke forløber som forventet. Derfor anbefales det, at handleplanen medtænker både forebyggende, foregribende og indgribende indsatser, så alle børn og unge på skolen bliver så dygtige, som de kan.

Handleplanen skal ses ind i skolens samlede virke. Det er væsentligt, at den relaterer sig til skolens øvrige indsatser samt tager afsæt i **Fælles Mål** og i **Aarhus Kommunes fælles strategi for sprog og literacy**. En handleplan kan udformes på mange måde. Derfor indeholder denne vejledning inspiration til jeres arbejde med handleplanen.

Handleplanen som et dynamisk værktøj

Skolens ledelse, læsevejledere og andre ressourcepersoner som fx andetsprogskoordinator, læringsvejledere og fag-vejledere spiller en central rolle i udarbejdelsen og implementeringen af handleplanen. Derfor hænger handleplanen også tæt sammen med ressourcepersonernes funktionsbeskrivelser. Handleplanen er et dynamisk værktøj, der løbende udbygges og justeres. Skolen kan således vælge at have fokus på udvalgte områder af handleplanen i en given periode. Alle relevante medarbejdere på skolen skal kende til skolens handleplan

To gange årligt tilbydes skolen dialogmøder med konsulenter fra PUF og KCL. Møderne har til formål at understøtte skolens arbejde med sprog og læsning. Skolens handleplan og herunder det, som skolen vælger at sætte særligt fokus på, vil danne grundlag for dialogmøderne.

Vejledning til skolens arbejde med handleplanen

Nedenfor følger en række temaer og underliggende spørgsmål, som sammen med skolens data om elevernes skriftsproglige udvikling, kan anvendes i arbejdet med handleplanen. Nedenstående er udarbejdet i et samarbejde med læsevejledere og pædagogisk ledelse. Vejledningen er tænkt som inspiration til afsæt for handlinger på skolen. Der er til hvert afsnit angivet idéer som inspiration. Idéerne udvikles løbende, så jeres gode input kommer med som videndeling mellem skolerne.

I finder vejledningen på AarhusIntra her

Læselyst og tilgængelighed af litteratur

Elevers lyst til læsning og mulighed for at finde litteratur, der passer til niveau og interesse, har betydning for deres læseudvikling.

- Hvordan arbejder vi på skolen med at skabe rammer for og bevare elevernes læselyst?
- Hvilken rolle har skolens PLC/skolens vejledere i forhold til at skabe læselyst og tilgængelighed af egnet litteratur - både analogt og digitalt - på de forskellige årgange?
- Hvordan samarbejder læringsvejledere, læsevejledere og evt. andetsprogskoordinator om læselyst og tilgængelighed af egnet litteratur.
- Hvordan samarbejder PLC/skolens vejledere med SFO og FU om elevers fritidslæsning?

Find idéer til læselyst her

Sproglig udvikling i alle fag

Elevernes evne til at forstå og kommunikere både mundtligt og skriftligt er afgørende for at kunne lære i alle fag.

- Hvordan understøtter vi faglærerne i at undervise i fagord, fagspecifikt sprog og den faglige læsning og skrivning gennem hele skoleforløbet og i alle fag?
- Hvordan etableres et tværfagligt samarbejde om faglig læsning og læseforståelsesstrategier?
- Hvordan skaber vi kontinuitet i arbejdet med fx læseforståelsesstrategier mellem fagene og hen over årgangene?

Find ideer til arbejdet med faglig læsning her

Evaluering af elevernes skriftsprogsudvikling

En bred indsigt i alle elevers skriftsproglige udvikling er afsættet for en differentieret undervisning og tidlig identifikation af elever, der er i risiko for at udvikle læse-skrivevanskeligheder. Med løbende, systematisk opsamling af data på elevernes skriftsproglige udvikling etableres et godt afsæt for handling og indsats.

Hvilke data skal vi have?

- Hvordan følger vi elevernes skriftsproglige udvikling på de enkelte årgange?
- Hvordan får vi indsigt i, om eleverne har nået opmærksomhedspunkterne i Fælles Mål?
- Hvordan understøttes lærerne i at kvalificere deres valg af evalueringsredskaber?
- Hvilke evalueringsredskaber anvender vi på skolen?
 - Hvilke gruppetest og individuelle test tager vi på de enkelte klassetrin og hvornår? Sprogvurderingen i o. klasse og den nationale test i læsning er obligatoriske.
 - Hvilke test tager vi, der kan identificere risiko for ordblindhed og ordblindhed? Det er obligatorisk for skoler i Aarhus at screene alle elever på 2. årgang med DVO for at identificere elever i risiko for ordblindhed. Fra 3. klasse skal elever ved tegn på ordblindhed tilbydes en ordblindetestning.
 - Hvilke andre data og evalueringsredskaber anvender vi, så vi får et samlet indblik i elevernes skriftsprogskompetencer?

Hvem står for at indsamle, behandle og formidle data?

- Hvem indsamler forskellige data på de enkelte klassetrin? Og hvordan opbevares de?
- Hvem tager de individuelle test herunder den nationale ordblindetest?
- Hvem kontakter hjemmet før og efter en test fx en ordblindetest?
- Hvem taler med eleven om faglig progression og indsatser på baggrund af data?

Hvordan følger vi systematisk op på data?

- Hvordan får vi overblik over elevernes progression gennem hele skoleforløbet?
- Hvilken rolle har ledelsen og vejlederen i forhold til overblik og den løbende opfølgning?
- Hvordan bringer vi data ind på fx teammøder og årgangsmøder?

Find ideer til evalueringsplan og systematisk opfølgning på data her

Forebyggende, foregribende og indgribende indsatser

Data kan bidrage til en undervisning, der tager udgangspunkt i elevernes forskellige forudsætninger og giver dem passende faglige udfordringer. For de elever, der har eller er i risiko for at udvikle senere skriftsproglige vanskeligheder, kan det udover den forebyggende undervisning og almindelige undervisningsdifferentiering være nødvendigt at iværksætte særlige foregribende eller indgribende indsatser.

Hvilke forebyggende indsatser har vi på de enkelte årgange?

- Hvilke forebyggende indsatser har vi på årgangene (i klassen, holddeling mv.)?
- Hvordan understøttes lærerne i deres didaktiske overvejelser og differentieringsmuligheder?
- Hvem understøtter og i hvilke fora understøttes lærerne?

Hvilke foregribende indsatser har vi på de enkelte årgange?

- Hvilke indsatser har vi for de elever, der ikke har nået opmærksomhedspunkterne i Fælles Mål og elever, der er i risiko for at udvikle skriftsproglige vanskeligheder? Herunder fx elever med risiko for afkodningsvanskeligheder og sprogforståelsesvanskeligheder?
- Hvordan samarbejder lærerne og vejlederne om elever i risiko for at udvikle skriftsproglige vanskeligheder?

Hvilke indgribende indsatser har vi på de enkelte årgange?

- Hvilke indsatser har vi for elever, der er i skriftsproglige vanskeligheder?
- Hvordan samarbejder lærerne, vejlederne og evt. PPR- og KCL-konsulenten om elever i skriftsproglige vanskeligheder?
- Hvordan anvender vi elevplanen og den individuelle handleplan for ordblinde elever ([link](#)) som måder at følge op på data, lave fremtidige læringsmål og aftaler mellem lærer, elev og forælder?
- Hvem er tovholder på udarbejdelsen og opfølgningen af den individuelle handleplan?

Hvilke indsatser har vi for elever, der har sprogforståelsesvanskeligheder

- Hvilke indsatser har vi for elever med dansk som andetsprog, der har sprogstøttebehov?
- Hvilke indsatser har vi for elever, der har specifikke sproglige vanskeligheder?
- Hvilke indsatser har vi for elever, der har sproglige vanskeligheder og fx andre vanskeligheder som fx elever med ADHD eller ASF?

Hvilke indsatser har vi for elever, der har afkodningsvanskeligheder – herunder ordblinde?

- Hvilke indsatser har vi i forhold til udvikling af elevens læse- og skrivefærdigheder (den fortsatte undervisning i skriftsprogets principper)?
- Hvilke indsatser har vi i forhold til læse- og skriveteknologi?
- Hvilke indsatser har vi i forhold til elevens selvindsigt og motivation fx elevnetværk, ordblindepatrulje?
- Ved elever og personale hvem de kan henvende sig til, hvis de har brug for viden om læse- og skriveteknologi og/eller hvis teknikken driller?

Find ideer til forebyggende, foregribende og indgribende indsatser her

Overgange og sammenhænge

Skolens indsatser skal skabe kontinuitet i udviklingen af elevernes skriftsproglige kompetencer fra før skolestart til udgangen af 9. klasse med særlig fokus på elever i skriftsproglige vanskeligheder og i risiko for at udvikle skriftsproglige vanskeligheder.

Hvordan er overgangen fra dagtilbud til skole?

- Hvordan er overleveringen af viden fra dagtilbud til skole? Herunder resultater af sprogvurderingen.
- Hvordan skaber vi sammenhæng mellem dagtilbudet og skolens arbejde med sprog og skriftsprog?
- Hvordan samarbejder ressourcepersoner og ledelse i overgangen fra dagtilbud til skole?

Hvordan er overgangen fra andre skoler

Hvilke procedurer har vi for overlevering af viden om elevers skriftsprog ved skoleskift – både ved overdragelse og modtagelse af elever?

Hvordan er overgangen mellem årgangene på skolen?

Hvilke procedurer har vi for overlevering af viden om elevers skriftsprog ved lærerskift?

Hvordan er overgangen fra skolen til en ungdomsuddannelse for elever med skriftsprogsvanskeligheder?

- Hvordan understøtter vi forældre og elever i at overlevere viden om skriftsproglige vanskeligheder til ungdomsuddannelsen?
- Hvordan sørger vi for, at elever, der har skriftsproglige vanskeligheder – herunder ordblinde elever får hjælp til valg af uddannelse mv.?
- Hvordan samarbejder UU-vejlederen og læsevejlederen i forhold til elever, der vurderes ikke-uddannelsesparate?

Find idéer til overgange og sammenhænge her

Samarbejdet med forældrene

Det er vigtigt, at skolen overvejer, hvordan forældrene informeres og vejledes, så de aktivt kan involvere sig i og understøtte deres barns skriftsproglige udvikling.

Hvordan samarbejder vi med forældre om elevers skriftsproglige udvikling?

- Hvordan vejledes forældrene på de enkelte årgange i at kunne understøtte læsning og skrivning i hjemmet?
- Hvordan informeres forældrene løbende om deres barns skriftsproglige udvikling og, hvordan understøttes de i at kunne hjælpe deres barn?
- Hvordan anvender vi elevplanen og den individuelle handleplan for ordblinde elever ind i samarbejdet med forældrene?

Find idéer til samarbejdet om elevens skriftsprogsudvikling her

Kompetenceudvikling af personale i forhold til skriftsprogsudviklingen

Løbende kompetenceudvikling af skolens personale understøtter skolens samlede behov for ny viden og færdigheder indenfor skriftsprogsområdet. Kompetenceudvikling kan tænkes sammen med implementering af handleplanen for sprog og literacy.

- Hvordan sørger vi for, at personalet arbejder ud fra den nyeste viden om elevers skriftsprogstilegnelse og skriftsprogs-vanskeligheder?
- Hvordan arbejder vi med, at personalet kan understøtte anvendelsen af forskellige hjælpemidler i undervisningen fx skabeloner og læse- og skriveteknologi til ordblinde elever?
- Hvilket fokus har skolen ift. det obligatoriske kompetenceudviklingsforløb i forbindelse med ordblindeindsatsen.?
- Hvordan videndeler vi på skolen og udvikler vores viden løbende?

Find ideer til kompetenceudvikling her

